

LAKIVALIOKUNNALLE

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ EDUSKUNNALLE LAIKSI TEKIJÄNOIKEUSLAIN MUUTTAMISESTA
(HE 181/2014 vp)

Kiitämme mahdollisuudesta lausua ja esitämme kantanamme seuraavaa:

LUVATTOMAN VERKKOJAKELUN VASTAISET TOIMET (Tekijäl 60 a § – 60 g §)

Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännökset mahdollisuudesta välittäjälle annettavalla tuomioistuimen määräyksellä puuttua loukkauksiin, joissa väitetty loukkaaja on tuntematon eikä kannetta häntä vastaan voida nostaa. Estomääräys olisi mahdollista kohdistaa esimerkiksi ulkomailta Suomeen tarjottaviin laittomiin palveluihin, joiden ylläpitäjät ovat tuntemattomia. Lisäksi säännöksiä välittäjille annettavien määräysten täytäntöönpanosta aiheutuvien kulujen ja vahinkojen korvaamisesta ehdotetaan täsmennettäväksi.

Tietoyhteiskuntadirektiivin 8 artiklan 3 kohdan mukaan jäsenvaltioiden on varmistettava, että oikeudenhaltijoilla on mahdollisuus hakea kieltoa tai määräystä sellaisia välittäjiä vastaan, joiden palveluita kolmas osapuoli käyttää tekijänoikeuden tai lähioikeuden rikkomiseen. Tällä hetkellä tämä ei toteudu Suomessa.

Suomessa keskeyttämismääräyksen internetoperaattoria vastaan saa väitettyä loukkaajaa kuulematta ainoastaan kiireellisissä tapauksissa ja väliaikaisena. Lisäksi edellytyksenä on kanteen nostaminen väitettyä loukkaajaa vastaan. Piraattipalvelujen ylläpitäjät ovat useimmiten tunnistamattomia ja tavoittamattomia, joten näiden palvelujen osalta oikeudenhaltijoilla ei ole mahdollisuutta hakea kieltoa tai määräystä.

Hallituksen esityksen muutoksilla ja erityisesti uudella estomääräyksellä (Tekijäl 60 e §) tilanne korjattaisiin vihdoin EU-oikeuden mukaiseksi. Kannatamme yhtä poikkeusta lukuun ottamatta ehdotettuja uusia säännöksiä Tekijäl 60 a §–60 g § ja toivomme niiden täytäntöönpanoa mahdollisimman pian.

Kulujen ja vahingon korvaaminen (Tekijäl 60 f §)

Siltä osin kun keskeyttämis- tai estomääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuvat kulut asetetaan ensisijaisesti määräyksen hakijan vastuulle, ehdotus ei ole EU-oikeuden mukainen. EU-säädökset ja oikeuskäytäntö edellyttävät, että välittäjä vastaa määräyksen täytäntöönpanokuluista. Tämä on myös oikeuspoliittisesti perusteltua.

1. Oikeuspoliittiset perustelut

EU-tasolla piratismia ei ole mielletty enää pitkään aikaan yksin oikeudenhaltijoiden ongelmaksi, vaan koko yhteiskunnan ongelmaksi. Komissio on viimeksi 1.7.2014 antamassaan tiedonannossa¹ todennut, että teollis- ja tekijänoikeuksia loukkaavasta toiminnasta aiheutuvia taloudellisia vahinkoja ovat merkittävät kielteiset vaikutukset verotuloihin ja niihin liittyvät veronmaksajille koituvat kustannukset, laillisten yritysten kilpailukyvyyn heikkeneminen ja yhteydet laajamittaiseen rikollisuuteen. Oikeuspoliittisesti kyse onkin siitä, kuinka tehokkaimmin torjutaan tätä yleisesti haitalliseksi tunnustettua ilmiötä. Tässä kysymyksenasettelussa sekä EU-säädösten, niin tietoyhteiskuntadirektiivin² kuin täytäntöönpanodirektiivin³, että oikeuskäytännön kanta on selvä: tekijänoikeuden täytäntöönpanon intressit ylittävät internetoperaattorille siitä mahdollisesti aiheutuvan haitan.

Kuten UPC Telekabel –ratkaisussa⁴ EUT vahvisti, internetoperaattori ei ole asiassa sivullinen vaan välittäjä, jonka palveluja käytetään tekijän- ja lähioikeuden rikkomiseen, ja siksi se voidaan määrätä toteuttamaan kohtuulliseksi katsottavia toimenpiteitä. Kyse ei ole tällöin siltä pyydetävästä palvelusta, josta sille syntyisi automaattisesti oikeus vaatia korvausta, vaan sille asetetusta velvollisuudesta. Tämä velvollisuus on täysin riippumaton siitä, kuka on vastuussa itse oikeudenloukkauksesta. Kyse on juuri vastuuvapaudesta tehdystä vaihtokaupasta.

Lisäksi, kuten tietoyhteiskuntadirektiivin johdanto-osan 59 perustelukappaleessa todetaan, välittäjillä on parhaat edellytykset estää rikkomukset. Ulkomailta käsin toimivien piraattipalvelujen eston osalta internetoperaattori on käytännössä ainoa, joka voi estää rikkomuksen, ja sillä on siihen siis EU-oikeuden mukaan velvollisuus.

2. EU-säätely

Täytäntöönpanodirektiivin 3 artiklan mukaan direktiivissä tarkoitetut toimenpiteet – jotka voidaan toteuttaa esimerkiksi tuomioistuimen määräyksen muodossa – eivät saa olla liian kalliita, mikä osoittaa EU-lainsäätäjän tarkoittaneen, että toimenpiteitä määräyksestä toteuttavat vastaavat itse niistä aiheutuvista kuluista.

Täytäntöönpanodirektiivin 9 artiklassa säädetään turvaamistoimen kaltaisesta väliaikaisesta kieltomääräyksestä. Kyseisessä artiklassa säädetään myös tällaiseen määräykseen liittyvästä mahdollisuudesta vaatia vakuutta tai vahinkojen korvaamista tilanteessa, jossa väliaikaista kieltomääräystä on haettu perusteettomasti. Suoraan välittäjää, kuten internetoperaattoria, vastaan haettavasta (kielto- tai esto-) määräyksestä säädetään täytäntöönpanodirektiivin 11 artiklassa sekä siinä viitatussa tietoyhteiskuntadirektiivin 8.3 artiklassa. Huomionarvoista on,

¹ Komission 1.7.2014 antama tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaaliskomitealle: uuteen yksimielisyyteen teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta: EU:n toimintasuunnitelma

² Tekijänoikeuden ja lähioikeuksien tiettyjen piirteiden yhdenmukaistamisesta tietoyhteiskunnassa 22 päivänä toukokuuta 2001 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2001/29/EY

³ Teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta 29 päivänä huhtikuuta 2004 annettu Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/48/EY

⁴ Asia C-314/12 UPC Telekabel Wien GmbH, tuomio 27.3.2014

että kyseisissä artikloissa ei mainita sanallakaan vakuuksia eikä vahinkojen korvaamista, mikä osoittaa myös, että tällaisia edellytyksiä ei estomääräyksiin tule asettaa.

3. Oikeuskäytäntö

Edellä mainittua tulkintaa tukee myös EUT:n oikeuskäytäntö. UPC Telekabel –ratkaisussa EUT totesi, että tällaisella (kielto- tai esto-) määräyksellä ei puututa internetoperaattorin elinkeinovapauden keskeiseen sisältöön, vaikka *määräyksellä välittäjä velvoitetaan toteuttamaan toimenpiteitä, jotka voivat aiheuttaa sille suuria kustannuksia* tai joilla voi olla huomattava vaikutus sen toimintojen järjestämiseen taikka jotka voivat vaatia vaikeita ja monitahoisia teknisiä ratkaisuja.

Edelleen EUT totesi, että määräyksellä välittäjän tehtäväksi annetaan määrittää sillä tarkoitettun tuloksen saavuttamiseksi toteutettavat konkreettiset toimenpiteet, joten välittäjä voi päättää ottaa käyttöön toimenpiteet, *jotka vastaavat parhaiten sen käytettävissä olevia resursseja ja kapasiteettia ja jotka ovat yhteensoveltuvia sellaisten muiden velvollisuuksien ja haasteiden kanssa, joista sen on huolehdittava harjoittaessaan toimintaansa.*

EUT tähdensi vielä erikseen, että välittäjä voi vapautua vastuustaan osoittamalla, että se on toteuttanut kaikki toimenpiteet, joita siltä voidaan kohtuudella edellyttää. On siis selvää, että EU-oikeuden mukaan internetoperaattorin tulee vastata määräyksen täytäntöönpanokuluista.

Myös EUT:n Scarlett Extended -ratkaisu⁵ tukee tätä tulkintaa. Kyseisen ratkaisun kohdan 48 mukaan:

”Tällainen määräys merkitsisi siis huomattavaa puuttumista kyseessä olevan internetyhteyden tarjoajan elinkeinovapauteen, koska sillä velvoitettaisiin ottamaan käyttöön monimutkainen, kallis ja pysyvä tietotekninen järjestelmä yksinomaan kyseisen tarjoajan kustannuksella, mikä olisi sitä paitsi direktiivin 2004/48 3 artiklan 1 kohdassa asetettujen edellytysten vastaista, sillä kyseisessä säännöksessä edellytetään, että toimenpiteet immateriaalioikeuksien kunnioittamisen varmistamiseksi eivät saa olla liian monimutkaisia tai kalliita.” (alleviivaus lisätty)

Vastauksena ennakkoratkaisukysymykseen EUT totesi, että ”kyseessä olevia direktiivejä, – on tulkittava niin, että ne ovat esteenä sille, että internetyhteyden tarjoaja määrätään ottamaan käyttöön suodatusjärjestelmä, joka koskee kaikkia sen palveluiden kautta kulkevia sähköisiä viestejä ja erityisesti vertaisverkko-ohjelmistojen kautta kulkevia viestejä, jota sovelletaan erotuksetta koko sen asiakaskuntaan, jota sovelletaan ennakoilta, joka toteutetaan täysin internetyhteyden tarjoajan omalla kustannuksella ja jolle ei ole asetettu ajallista rajoitusta” (alleviivaus lisätty).

⁵ Asia C-70/10 Scarlet Extended SA, tuomio 24.11.2011

Sanavalinnat *yksinomaan* ja *täysin* osoittavat, että normaalisti, silloin kun määräyksen antamista ei pidetä kohtuuttomana, internetoperaattorin odotetaan kattavan määräyksen täytäntöönpanokulut.

Tällä tavoin tietoyhteiskuntadirektiivin 8 artiklan 3 kohdan perusteella annetut määräykset nähdään myös muualla Euroopassa. Käsityksemme mukaan määräysten täytäntöönpano on kaikissa niissä Euroopan maissa, joissa määräyksiä on toistaiseksi myönnetty⁶, tapahtunut internetoperaattorin kustannuksella. Suomi on myös ainoa EU-maa, missä määräyksen täytäntöönpano on edellyttänyt vakuuden asettamista.

Viimeisin estomääräys annettiin Islannissa 14.10.2014⁷. Tuomioistuin koostui kahdesta tuomarista sekä it-asiiantuntijasta. Tuomioistuin totesi, ettei väitteistä huolimatta tapauksessa ilmennyt mitään näyttöä siitä, että estomääräys olisi internetoperaattoreille erityisen hankala toteuttaa.

Kuten valmisteluvaiheessa liikenne- ja viestintäministeriö sekä työ- ja elinkeinoministeriökin korostivat, asiassa tulee seurata kansainvälistä kehitystä ja kehitystä EU-tasolla. Määräysten täytäntöönpanokulujen on oltava ensisijaisesti internetoperaattorin vastuulla.

MUUTOSEHDOTUS

Ehdotettua Tekijäl 60 f §:ä on muutettava seuraavasti:

Lisätään Tekijäl 60 f § 1 momentin ensimmäiseen virkkeeseen sanat "tai estomääräyksen":

"Keskeyttämismääräyksen tai estomääräyksen täytäntöönpanosta aiheutuneista kuluista vastaa ensisijaisesti määräyksen saanut välittäjä."

Poistetaan Tekijäl 60 f § 2 momentti kokonaisuudessaan.

Muilta osin ko. pykälä säilyy ennallaan.

Lopuksi

Kynnys keskeyttämismääräyksen saamiselle on asetettu Suomessa jo tällä hetkellä korkealle. Keskeyttämismääräyksen saaminen ja täytäntöönpano on hakijalle aikaa vievä ja merkittäviä kustannuksia vaativa prosessi. Lisäksi samankin palvelun osalta prosessi on läpikäytävä jokaisen internetoperaattorin osalta erikseen, mikä osaltaan lisää hakijan kustannuksia. Hallituksen esityksessä olevat muutokset eivät helpota oikeudenhaltijoiden asemaa näiltä osin. Jotkut hallituksen esityksen muutokset päinvastoin nostavat oikeudenhaltijoiden kynnystä hakea ja saada kieltomääräyksiä entisestään. Olisi kohtuutonta, että oikeudenhaltijat alistettaisiin vaikeasti saatavan määräyksen täytäntöönpanon osalta vielä täysin internetoperaattoreiden mielivaltaisen hinnoittelun armoille.

Tekijäl 60a §:ssä säädetään ip-osoitteen yhteystietojen luovuttamisesta. Säännöksen mukaan oikeudenhaltijan on korvattava tietojen luovuttamismääräyksen täytäntöönpanosta internetoperaattorille

⁶ Ainakin Itävalta, Belgia, Tanska, Ranska, Kreikka, Irlanti, Italia, UK ja Islanti

⁷ Reykjavikin KäO 14.10.2014, STEF vs. Vodafone et al.

aiheutuneet kulut. Oikeuskäytännössä kulut ovat vaihdelleet YHDEN ip-osoitteen selvittämisestä 0–210 euron välillä. The Pirate Bay –palvelua koskevien keskeyttämismääräysten osalta Elisan, DNA:n ja Soneran esittämät kuluarviot erosivat toisistaan eikä kulujen määrä ole niissä vielä varmistunut.

Epävarmuus kulujen määrästä tulisi käytännössä estämään useimmilta oikeudenhaltijoilta mahdollisuuden tämän oikeussuojakeinon käyttöön, vaikka edellytykset sille muuten olisikin. Tämä puolestaan olisi vastoin komission asettamaa tavoitetta parantaa teollis- ja tekijänoikeuksia koskevia yksityisoikeudellisia oikeussuojakeinoja nimenomaan pk-yritysten kannalta⁸.

Internetoperaattorit ovat vuosien ajan hyötynneet taloudellisesti piratismi-ilmiöstä. Ei ole kohtuutonta edellyttää niiltä osallistumista myös ilmiön rajoittamiseen.

Helsingissä 4.12.2014

Jaana Pihkala
Toiminnanjohtaja, OTK

⁸ Komission 1.7.2014 antama tiedonanto Euroopan parlamentille, neuvostolle ja Euroopan talous- ja sosiaalikomitealle: uuteen yksimielisyyteen teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta: EU:n toimintasuunnitelma